

2. Učiteljska mesta I. in II. vrste.

Za učiteljska mesta I. vrste se morajo šteti one službe, katere doseže učitelj v svoji moški dobi, ko si ustanovi lastno ognjišče. Take bi bile: a) Vse nadučiteljske službe in vse službe na jednorazrednicah. b) Vse definitivne učiteljske službe v krajih, kjer so srednje šole. V take kraje prosijo zaslužni učitelji z družinami, da morejo svoje otroke v srednje šole pošiljati. Mnogokrat se odrečejo radi tega nadučiteljskim službam na deželi. c) Nekatera definitivna učiteljska mesta na večrazrednicah, če se noče, da bi postale večrazrednice torišče, na kojem bi začetniki svoje pedagoške kozolce obračali.

Vsa ostala mesta bi bilo uvrstiti v II. vrsto.

Cenjeni čitatelj je gotovo opazil, da smo dosledno govorili dosedaj o učiteljih in učiteljskih službah, kakor govori tudi § 55. državnega ljudsko-šolskega zakona le o učiteljih in podučiteljih. Kam pa z učiteljicami?

—le.

Prostoročno risanje na petrazrednih ljudskih šolah.

(Poročal pri konferenciji ljubljanskih šol M. Josin.)

Učni črtež zahteva za petrazredne ljudske šole: Zmoter: Usposobljenost učencev za pravo razumnost geom. oblik. Vaja očesne mere in zmožnosti tvorjenja naj se uporabljata na preprostih stvareh iz življenja. Znanje najvažnejših geom. teles in njih mej.

Iz tega jemljem poglobilni točki: Vaja očesa v merjenju in zmožnost tvorjenja.

Kako rišimo, da zadostimo učnemu črtežu?

Nekateri učitelji trdijo: rišimo po stigmah! Zvezki brez stigem so za srednje in obrtne šole; drugi: začnimo po stigmah, in ko se privadi učenčeva roka svinčniku in zvezku, začnimo brez stigem; tretji dajo učencu prazen popir koj v početku.

Poskušal sem že vse troje in dobil to-le prepričanje: Ako rišemo le stigmografično, je nemogoče zadostiti učnemu črtežu. Kako naj se vadi učencu oko, ako ima pred seboj vedno le s stigmami že zmerjeni popir! In tudi stigmografični izdelek ne dela veselja risarju, zakaj stigme očitajo kakor slaba vest: brez nas ne bi napravil risbe. Uspeh imamo pri tem predmetu le tedaj, kadar je učenec po dovršenem šolskem obiskovanju sposoben, napraviti na prazen popir prostoročno primerno risbo. Tega pa ne zna, ako ni risal prostoročno. Pri krivočrtih likih, kakor jih zahteva učni črtež v V. razr., pa stigme risanja ne le ne pospešujejo, ampak naravnost ovirajo. Pri stigmografičnem risanju riše n. pr. učitelj na tablo in učenci mehanično po stigmah za njim. Roka se sicer vadi, a oko prav nič, in vendar je vaja očesa

glavna stvar pri risanju. Ko sem v prejšnjih letih opustil med šolskim letom stigm. risanje in pričel s prostoročnim, kaj sem opazil? Mnogo učencev, ki so prav slabo risali po stigmah, je risalo prostoročno ne samo ne slabše, ampak celo bolje kakor prej, in vem, da te izkušnje nimam samo jaz, pravili so mi tako tudi tovariši. Tudi trud ni bil večji, ne učitelju in ne pri učencu, povečalo se je le zanimanje za pouk in veselje za predmet. Ne smemo tudi pustiti, da nas prekose naši tovariši na kmetih, zakaj stigm. risanje so že zavrgli nekateri okraji na Kranjskem, ravno tako druge dežele n. pr. sosednja Štajarska! In zakaj bi zaostajali Kranjci? O prostoročnem risanju se sploh sedaj govori mnogo, toda tega zanimanja ne smemo primerjati z že pozabljeno pokončno pisavo, zakaj uspehi prostoročnega risanja govorijo vse drugače, kakor uspehi pokončne pisave!

Prostoročno risanje pa ni samo vaja za oko in roko, ampak je tudi velikega vzgojevalnega pomena. Treba je le metodično postopati in ne prehitro zahtevati lepih uspehov. Mali risarji so od kraja res nerodni, ali nerodnežev je vedno menj, in lepi uspehi ne izostanejo, saj take imajo celo obrtne šole po kmetih, kjer imajo gotovo slabše učence kakor mi. Vrh tega je roka šolarjeva, vajena peresu, gotovo sposobnejša za svinčnik, kakor žuljeva roka rokodelčičeva. Res, v začetku je tu mnogo več truda kakor pri stigm. risanju, a ko se prične kazati prvi uspehi, tedaj rišejo učenci z vidnim veseljem in zanimanjem in dokončan izdelek jim budi samozavest in pogum v njih zmožnost. Odkrito povem, da so mi bile stigm. risarske ure dolgočasne in učenec brez vsakega zanimanja, sedaj se pa vesele risarskih ur, in čas še prehitro mine. Boljši učenci tudi lahko kažejo in pomagajo slabjšim, ves razred je kakor rokodelska delavnica. Opustimo torej stigme!

V katerem razredu pa pričnimo s prostoročnim risanjem?

Ali naj se ravnamo po nazoru: najprvo stigme (n. pr. v II. in III. razr.) in potem prostoročno (n. pr. v IV. in V. razr.)?

K temu omenjam to-le:

V IV. razr. sem dobil učence, ki so že več let poprej risali stigm. in tudi take, ki sploh niso mnogo ali celo nič risali, in prvi niso prekašali drugih v risanju. Zaradi tega nisem prepričan, da bi stigm. risanje kot predvaja pospeševalo prostoročno risanje. Res, v nižjih razredih nisem še risal prostoročno, pač pa od IV. naprej z ugodnim uspehom in zato rečem: Koliko menj truda in več lepših uspehov bi imeli v višjih razredih, ako bi privajal učence v nižjih razredih na prostoročno risanje. V teh, seve, ne bi iskal lepih uspehov. Dovolj je, da naučimo učence, kako se drži in urezuje svinčnik, kako leži zvezek i. t. d. Upam pa tudi, da se priučijo risanja premih črt in osnovni podlagi vsemu risanju: rob z osnim križem in kvadrat. (Učni poskus I. stop.)

Da pa malih začetnikov ne ostrašimo s popirjem, dajmo jim v II. razredu tablico in kamenček. Pod učiteljevim vodstvom naj se mu vadi roka, naj riše krivo, nič ne de, saj lahko zбриše, poskuša in popravlja, dokler se mu ne posreči. Vendar pa tu preti velika nevarnost: Ako se strogo ne pazi na rahlo črtanje s kamenčkom, dobe učenci trdo roko, kar je pozneje težko odpraviti.

Radi navedenih vzrokov sem se odločil za tretji nazor: v ljudski šoli koj sprva prostoročno risanje. Z ozirom na petrazredne ljudske šole sem razdelil risarsko snov v tri stopnje:

I. Stopnja (2. razr.) Uspeh: Rob, osni križ kvadrat.

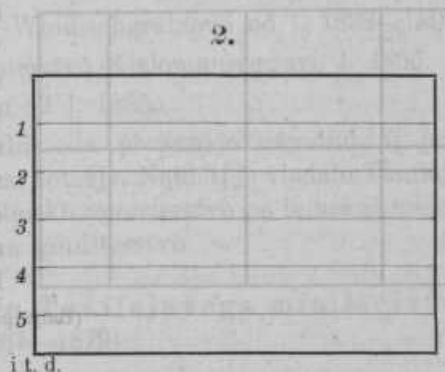
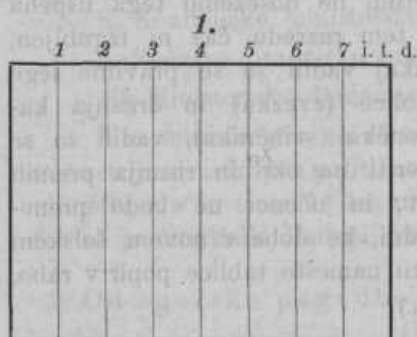
II. Stopnja (3. in 4. razr.) Uspeh: Kvadrat, osmerokotnik, šesterokotnik in trikotnik.

III. Stopnja (5. raz.) Uspeh: Krog, elipsa, špirala, (oval, valovnica).

I. Stopnja (2. razreda).

Učilo: Tablica,*) kamenček, goba.

Tablica ostaja pred učencem pri risanju nepremična; premikata se samo roka in kamenček. Zlasti v prvih urah se mora paziti, da je kamenček pravilno urezan in da ni prekratek. Ko učitelj nima več opravila z risbo na tabli, prinašajo učenci svoj izdelek k njegovi mizi. S seboj prinese tudi kamenček in učitelj se prepriča, jeli vse v redu. Učitelj kaže, popravlja, opozarja na nepravilnosti. Temelj risanju so preme črte. Ker je v 2. razredu odločena za risanje samo 1 ura na teden, torej 4 ure na mesec, porabi se ta čas samo za vajo premih pokončnih črt. (L. 1.) Učenci jih vlečejo s primernim presledkom od roba do roba.

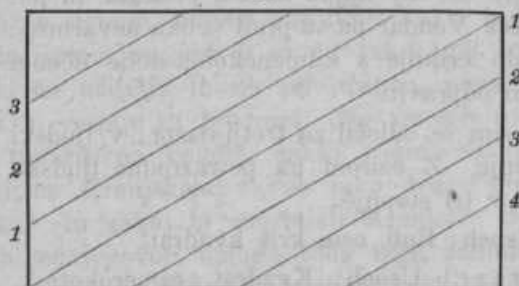

Vlečejo naj pa kolikor moči rahlo, drugače bodo pozneje težave s svinčnikom. In ker pri prvih poskusih gotovo presledki ne bodo jednaki, opozarjam na to, kar je prva vaja za oko. Takisto pri vodo-

*) Na I. mestni ljudski šoli v Ljubljani so upeljane popirnate tablice.

ravnih črtah (L. 2.) Za te zopet 1 mesec (4 ure) in toliko ali več za poševne črte (L. 3.) Izvrstna vaja za roko je tudi, ako si delajo učenci

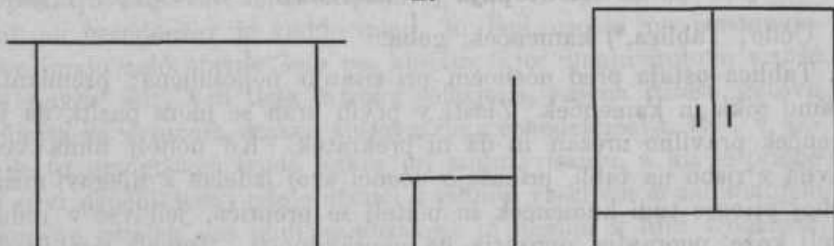
3.

poljubne točke in te potem vežejo s premimi črtami. S tem postaja roka zanesljiva v potezanju, in to naj bode tudi predvaja vsaki stopnji. Da pa ne postane pouk preveč suhoparen, vzamemo v pomoč lahko nazorni nauk. Znano je, da prinašata „Vrtec“ in

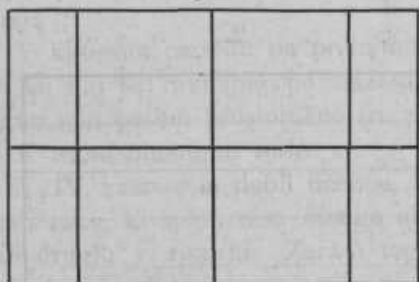
„Angelček“ prav otročje risbe; n. pr. hišna oprava, orodje i. t. d. (L. 4.) To dela pouk malim risarjem bolj zanimiv.

4.

Tako pridemo v II. polletju do roba, ta se razpolovi, napravi križ in kvadrat. (L. 5.) To se potem vadi in vadi, zakaj to je osnovni

5.

temelj vsem poznejšim risbam. In četudi ne dosežemo tega uspeha v tem razredu, čas ni izgubljen, zakaj vadili so se pravilne lege tablice (zvezka) in držanja kamenčka (svinčnika), vadili so se meriti na oko in risanja premih črt, in učenci ne bodo prenerodni, ko dobe v novem šolskem letu namesto tablice popir v rabo.

(Dalje prih.)

